

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми реалізації експортного потенціалу українських підприємств розглядають у своїх дослідженнях Ю.О. Гершуненко, О.І. Гончар, Ю.О. Кушнір, О.М. Ждан, Т.М. Мельник, В.В. Дружиніна, Л.В. Різніченко та ін.

Мета статті. Метою статті є дослідження і аналіз проблем та перспектив реалізації експортного потенціалу підприємств легкої промисловості.

Виклад основного матеріалу. За своєю сутністю експортний промисловий потенціал підприємства є його можливістю здійснювати експорт товарів та послуг (що ним виробляються) таким чином, щоб отримувати більший чистий прибуток, ніж за умови реалізації цих же самих товарів та послуг на внутрішньому ринку. На нашу думку, з точки зору кінцевої мети будь-якого суб'єкта господарювання, що є гравцем на ринку, саме можливість отримати більший чистий прибуток (в коротко- чи середньостроковій перспективі) від реалізації продукції на зовнішньому ринку, ніж на внутрішньому, є визначальною у процесі прийняття рішення про доцільність експортування.

Вітчизняні товаровиробники з багатьох галузей економіки «втрачають» для себе внутрішній ринок. Іноземні імпортери задовольняють попит українських споживачів дешевшими та більш якісними – у порівнянні з вітчизняними аналогами – товарами. За таких умов отримувати прибутки від основної діяльності (тобто від збуту виробленого товару) виробниче підприємство може лише за наявності постійних ринків збуту і сприятливою протягом тривалого періоду часу ринковою кон'юнктурою.

Легка промисловість України за останні роки демонструє спадну динаміку частки продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промисловості [1]:

Таблиця 1

Аналіз частки реалізованої продукції легкої промисловості в загальному обсязі реалізованої промислової продукції, 2008–2011 р.р.

Роки	2008			2009			2010			2011		
	млн. грн	до загального обсягу	Абсолютне зростання частки в загальному обсязі, до попереднього року, %	млн. грн	%, до загального обсягу	Абсолютне зростання частки в загальному обсязі, до попереднього року, %	млн. грн	%, до загального обсягу	Абсолютне зростання частки в загальному обсязі, до попереднього року, %	млн. грн	%, до загального обсягу	Абсолютне зростання частки в загальному обсязі, до попереднього року, %
Промисловість	917035,5	100,0	–	806550,6	100,0	–	1065108,2	100,0	–	1329266,3	100,0	–
Добувна промисловість	85755,4	9,3	–	67242,6	8,3	1,0	106933,7	10,0	2,7	146833,2	11,0	1,0
Переробна промисловість	668466,4	72,9	–	559266,5	69,4	3,5	730544,1	68,6	-0,8	881151,1	66,3	-2,3
Легка промисловість	8201,5	0,9	–	7511,9	0,9	-0,1	8529,7	0,8	-0,1	9991,8	0,7	-0,1
Галузь промисловості, найбільша частка	Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів, 202034,6	22,0	–	Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, 180041,5	22,3	–	Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, 227630,4	21,4	–	Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, 301282,0	22,7	–
Галузь промисловості, найменша частка	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, 2545,8	0,3	–	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, 2214,6	0,3	–	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, 2490,6	0,2	–	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, 2768,8	0,2	–

Джерело: розраховано автором на основі даних – Офіційний сайт Держстату України [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Як зрозуміло з вищевказаних даних, у легкій промисловості, за незначного збільшення обсягів реалізованої продукції за останні чотири роки, відбулося зменшення частки реалізованої продукції даної галузі у загальному обсязі реалізованої промислової продукції. За період 2008-2011 рр. частка легкої промисловості зменшилась з 0,9% до 0,7%. Така тенденція триває уже, як мінімум, близько десяти років, у 2001 р. частка продукції легкої промисловості становила 1,4%. Це дає підстави для висновку, що можливості вітчизняних товаровиробників легпрому до збуту власної продукції дедалі зменшуються.

У зовнішній торгівлі України за останні роки експортована продукція вітчизняного легпрому також займає невелику частку [1].

Таблиця 2

Аналіз частки реалізованої продукції легкої промисловості в загальному обсязі експорту промислової продукції, 2008–2011 р.р.

Продукти Роки	2008		2009		2010		2011	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Легка промисловість	1522,205	2862,82	1035,56	1827,6	1084,43	2642,4	1241,14	2551,17
Обсяг, млн. дол. США								
у % до загального обсягу	2,3	3,4	2,6	4,0	2,0	4,4	1,8	3,0
Товар легпрому з найбільшими обсягами експорту/імпорту; обсяг; у % до загального обсягу	Одяг текстильний; 565,98 млн. дол.; 0,8%	Взуття, 497,62 млн. дол.; 0,6%	Одяг текстильний; 426,83 млн. дол.; 1,1%	Взуття; 226,34 млн. дол.; 0,6%	Одяг текстильний; 420,42 млн. дол.; 0,8%	Взуття; 467,77 млн. дол.; 0,8%	Одяг текстильний; 481,7 млн. дол.; 0,8%	Взуття; 335,49 млн. дол.; 0,4%
Промислова продукція з найбільшими обсягами експорту/імпорту; обсяг; у % до загального обсягу	Чорні метали; 22954,57 млн. дол.; 34,3%	Енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки; 22831,96 млн. дол.; 26,7%	Чорні метали; 10252,5 млн. дол.; 25,8%	Енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки; 14638,73 млн. дол.; 32,2%	Чорні метали; 14626,6 млн. дол.; 28,4%	Енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки; 19602,73 млн. дол.; 32,3%	Чорні метали; 18466,12 млн. дол.; 27,4%	Енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки; 28605,29 млн. дол.; 34,6%

Джерело: розраховано автором на основі даних – Офіційний сайт Держстату України [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Як помітно з даних у таблиці, експорт продукції легкої промисловості у грошовому вимірі станом на 2011 р. так і не досяг показника 2008 р., тобто легка промисловість за два посткризових роки (2010–2011 рр.) не змогла відвоювати попередньо здобуті нею ринкові ніші на цільових зарубіжних ринках. Проте, за цей же самий період була продемонстрована динаміка зростання обсягів експорту продукції вітчизняного легпрому. У поєднанні з загальним збільшенням обсягів реалізованої продукції за 2010–2011 рр. (дані наведено у табл. 1) це дає надію на подальше відновлення позитивних тенденцій розвитку галузі, зокрема, покращення реалізації її експортного потенціалу.

За даними Укрлегпрому податкова, митна та соціальна політика держави у відношенні підприємств легкої промисловості не є оптимальною. Плата за землю для виробничих потреб збільшилась приблизно в 6 разів (порівняно з 2010 р.), ціни на енергоносії для виробничих потреб набагато вищі за ті, що сплачує населення, ввізне мито на обладнання та матеріали для виробництва продукції легпрому – 0–10 %, на більшість видів тканини встановлені індивідуальні (0–5 %, не уніфікована, оптимально ж – 3 %, одна на всі види тканин) ставки ввізних мит, що дає простір для корупційних зловживань, введені обов'язкові квоти на працевлаштування для інвалідів, що знижує ефективність використання робочої сили, за проведення держзакупівель продукції легкої промисловості вітчизняні виробники не мають пріоритету, імпорتنий «секунд-хенд» не проходить належним чином санітарно-епідеміологічний контроль, працівники легпрому не мають право на отримання пільгових пенсій за рахунок консолідованого Пенсійного фонду України, на відміну від, наприклад, шахтарів, та ін. [2].

Для оптимізації витрат на виробництво та реалізацію продукції легкої промисловості, зокрема, одягу, взаємовигідним для обох сторін є співробітництво вітчизняних підприємств-виробників товарів легкої промисловості та іноземних компаній за давальницькими схемами. Проте, продукція, продана під брендом іншої компанії, не дозволяє фактичному виробнику в достатній мірі продемонструвати пересічному покупцеві власні можливості щодо задоволення його потреб, а отже, заслужити гарну репутацію, «власне обличчя» серед споживачів. Таким чином, власна мережа кінцевих споживачів на перспективному для підприємства ринку залишиться несформованою. У швейній, текстильній та взуттєвій підгалузях 50–90 % підприємств працюють за давальницькими схемами [3].

Диктат умов та обсягів виробництва замовником, відсутність інших таких же ефективних збутових стратегій роблять товаровиробників вразливими до змін маркетингової політики іноземних партнерів. Так, деякі науковці пов'язують падіння виробництва легпрому та збуту в роки кризи саме зі змінами в маркетинговій політиці іноземних постачальників давальницької сировини, а саме зі зменшенням обсягів замовлень через зменшення купівельної спроможності споживачів та спад економіки у країнах замовників, а також через сезонний характер виробничо-збутової діяльності підприємств легпрому [4].

Інші ж пов'язують спад у галузі неконтрольованим імпортозаміщенням товарів легпрому, зокрема, «сірим імпортом», контрабандою, високими ставками податків на сировину та матеріали для виробництва, що легально ввозяться, а також недостатніми обсягами митних перевірок імпортованих готових виробів. Так, в 2009 р. на митниці перевірялось 63 % вантажів, а за 5 місяців 2011 р. – 23 %. Планується зменшити цей показник до 10%. Водночас, за оцінками експертів, лише 10–20 % ринку займає легальна продукція легкої промисловості, ще 20–25 % припадає на контрафактну продукцію, а 60–70 % товарів на вітчизняному ринку – контрабанда та «сірий імпорт» [5].

Не сприяє до нормалізації умов для виробництва продукції легкої промисловості й волатильність міжнародного ринку. Наприклад, за останні роки Китай перетворився в найбільшого світового імпортера сировини та матеріалів для виробництва товарів легпрому та, водночас, найбільшого світового експортера готових виробів легпрому, витіснивши Європейський Союз на другу позицію. За оцінками Департаменту промисловості споживчих товарів Китаю, за період з січня по липень 2012 р. китайські підприємства виробили товарів легкої промисловості вартістю 1,26 трлн. дол. США) [6; 7; 8].

Масова закупівля бавовни з боку Китаю спричинила різке (з 1,2 до 5 тис. дол. США за тонну) підвищення цін на неї на світовому ринку. Відповідно, оскільки вітчизняна бавовняна галузь фактично знищена, частина українських підприємств теж якийсь час змушена була імпортувати бавовну за завищеними цінами. Реєстрація в базі даних митниці імпорту бавовни за аномально високими цінами спричинила до нарахування відповідних аномально високих податкових платежів на імпорт бавовни всіх вітчизняних підприємств, незважаючи на подальше поступове вирівнювання цін на даний ресурс на міжнародних ринках.

Складність конкурентної боротьби для виробника продукції легпрому та її фактична відсутність для торговця «сірим» імпортом з Китаю, через однаковий асортимент та якість продукції, спричинила «відтік» відповідного потоку коштів підприємців та населення у бік українських речових ринків [9].

Також однією з основних проблем легкої промисловості є енергозалежність та висока енергоємність вітчизняної економіки внаслідок застарілого обладнання і технологій виробництва, незадовільної галузевої структури економіки та експортно-імпортних операцій, а також значної частки підприємств, що знаходяться «в тіні». За даним показником Україна витрачає більш ніж вдвічі більше палива в нафтовому еквіваленті на 1 долар США вартості виробленої продукції [10]

Таблиця 3

Енергоємність світового ВВП та ВВП України, 2008–2010 р.р.

Країна\Роки	2008	2009	2010
Світ, кг. н. е.\ 1 дол. США ВВП	0,188	0,196	0,190
Україна, кг. н. е.\ 1 дол. США ВВП	0,391	0,387	0,390

Джерело: наведено автором на основі даних статті – Енергоємність ВВП. Вільна інтернет-енциклопедія «Вікіпедія» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Енергоємність_ВВП

Дані таблиці нам показують, що Україна витрачає на виробництво ВВП майже вдвічі більше палива у нафтовому еквіваленті. А за результатами Рейтингу енергоефективності регіонів Ukraine Energy Index 2011 енергоефективність підприємств легкої промисловості України у 2011 р. становила 60-70% від енергоефективності підприємств легкої промисловості ЄС, тоді як енергоефективність промисловості України в загальному становила 44% енергоефективності промисловості ЄС. Варто також зазначити, що окремі

галузі вітчизняної переробної промисловості змогли зрівнятися, а то й випередити аналогічні галузі ЄС за показником енергоефективності виробництва (так, енергоефективність целюлозо-паперової промисловості України становить 116 % від енергоефективності аналогічних підприємств ЄС) [11; 12]. З даних фактів можна зробити висновок, що перспективи для скорочення розриву у енергоефективності виробництва продукції легкої промисловості між Україною та ЄС наявні.

Інноваційна діяльність на підприємствах легкої промисловості теж залишає бажати кращого. Так, у 2010 р. з 642 промислових підприємств галузі легкої промисловості всього 63 займалися інноваційною діяльністю, з них 39 здійснювало придбання нових машин, обладнання та програмного забезпечення. Абсолютна більшість підприємств не приділяла уваги підвищенню свого маркетингового чи кадрового потенціалу, всього на 6-ти підприємствах здійснювалося навчання та підготовка персоналу, і на 3-х відбувалось ринкове впровадження інновацій. У 2011 р. з 613 промислових підприємств галузі легкої промисловості 82 займалися інноваційною діяльністю, з них 57 здійснювало придбання нових машин, обладнання та програмного забезпечення. на 11-ти підприємствах здійснювалося навчання та підготовка персоналу, і на 4-х відбувалось ринкове впровадження інновацій. Таким чином, менш ніж 10% підприємств легпрому здійснюють якісний розвиток за рахунок інноваційної діяльності, а щорічне збільшення кількості таких підприємств дуже мале, з мізерно малою часткою підприємств, що посилюють власний кадровий та маркетинговий потенціал. Необхідно зазначити, що 70% інноваційних підприємств України здійснюють інновації за власний рахунок, а велика частина опитаних підприємців пояснюють відсутність використання інновацій саме браком власних коштів та державної підтримки [13]. Така тенденція є поки що нездоланною перешкодою до скорочення технологічного розриву між легкою промисловістю України та розвинутих країн.

Середньогалузева заробітна плата значно поступається заробітній платі в середньому по економіці [1; 14].

Таблиця 4

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників на підприємствах легкої промисловості, 2010–2011 р.р.

Підгалузі легкої промисловості\Роки	2010		2011		Приріст у 2011 до 2010	
	Нараховано в середньому працівнику, грн	До середнього рівня по економіці, %	Нараховано в середньому працівнику, грн	До середнього рівня по економіці, %	Приріст заробітної плати, грн	Зміна % до середнього рівня по економіці, %
Текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	1309	58,5	1589	61,1	280	+2,6
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	1403	62,7	1648	63,4	245	+0,7

Джерело: розраховано автором на основі даних – Офіційний сайт Держстату України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua; Підсумки роботи промисловості України за січень-грудень 2010 та 2011 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_minstat_ukraii.html

Таким чином, середньомісячна заробітна плата штатного працівника на підприємстві легкої промисловості майже вдвічі нижча від середньої по Україні і наближається до мінімальної заробітної плати.

Це, звичайно, не призводить до підвищення престижу професії та притоку кваліфікованих кадрів. В поєднанні ж із небажанням чи відсутністю можливостей для абсолютної більшості підприємств легпрому займатися підготовкою та підвищенням кваліфікації власних працівників (що чітко помітно з вищенаведених даних щодо інноваційної діяльності підприємств), можна констатувати, що за останні роки професійний рівень кадрів легпрому не прогресував, а, отже, більшість з працівників не має знань, вмінь та навичок для роботи з якісно новими виробничими, управлінськими та маркетинговими технологіями, навіть якщо їх впровадження мало б місце у найближчому майбутньому.

За умов недостатньої державної підтримки та відсутності вільних власних коштів чи не єдиним способом отримання додаткових активів підприємствами легкої промисловості є залучення активів іноземних інвесторів. Проте перспективи використання цього способу на даний момент вельми сумнівні, так як інвестиційний клімат, зокрема, гарантії захисту прав інвесторів, в Україні знаходиться у вкрай невтішному стані. За оцінками ведучих світових агентств, що займаються оцінками інвестиційних ризиків, Україна не є вдалим вибором для інвестиційної діяльності. Так, у звіті агентства Soface, інвестиційний клімат в Україні несприятливий через «недостатню диверсифікацію економіки та її залежність від світових цін на чорні метали та імпортований природний газ, надзвичайно великі борги приватного сектору економіки, політична нестабільність, що ускладнює здійснення послідовної економічної політики, триваюча слабкість банківського сектору, постійні недоліки бізнес-середовища». Через це, за рейтингами Soface, Україні присвоєно найнижчий рейтинг D, а її бізнес-середовищу – С (найвищий можливий рейтинг – А) [15]. За даними ж українських експертів з банківської сфери, «...у I кварталі 2012 р. рівень інвестиційної привабливості України знизився до показника 2,18 за 5-бальною шкалою, що навіть гірше, ніж у кризовий 2009-й. Оцінки поточних змін інвестклімату особливо песимістичні: 70 % респондентів констатують повну відсутність позитивних змін, 80 % - відзначають посилення тиску і погіршення ситуації...» [16].

За наведених вище умов нерівної конкуренції вітчизняна легка промисловість не має можливості забезпечувати потреби навіть внутрішнього ринку у основних товарах легпрому [17].

Таблиця 5

Виробництво найважливіших видів продукції легкої промисловості на одну особу, 2008–2011 рр.

Товари\Роки	2008	2009	2010	2011
Тканини, м2	2,4	1,9	1,9	1,9
У тому числі:				
бавовняні	1,0	0,7	0,7	0,5

вовняні	0,1	0,1	0,1	0,1
лляні	0,01	конфіде нційно	конфіде нційно	–
ворсові, махрові і тканини спеціальні інші	0,1	0,0	0,0	0,0
з волокон хімічних	1,1	1,0	1,1	1,3
вироби панчішно-шкарпеткові трикотажні, машинного чи ручного в`язання, пар	1,3	1,3	1,7	2,5
светри, джемperi, пуловери, жилети та вироби аналогічні трикотажні машинного чи ручного в`язання, шт.	0,1	0,0	0,0	0,0
одяг верхній трикотажний, шт	0,1	0,1	0,1	0,1
трикотаж спідній, шт.	0,5	0,4	0,5	0,6
взуття, пар	0,5	0,4	0,6	0,6

Джерело: наведено автором на основі даних – Україна у цифрах. Статистичний збірник, 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publ1_u.htm

Як бачимо, жоден найважливіший товар легпрому не виробляється вітчизняними товаровиробниками в обсязі, достатньому для задоволення потреб внутрішнього ринку.

Підсумовуюче все вищесказане, можна зробити висновок, що перспективи реалізації експортного потенціалу легкої промисловості України поки що невітніші. Підвищити ефективність експорту вітчизняного легпрому поза давальницькими схемами можна лише за умов:

1. Вжиття державою заходів щодо обмеження дешевого та, зокрема, контрабандного імпорту товарів легпрому (вжиття заходів прямого протекціонізму ринку легпрому Україне неможливе, відповідно до ратифікованого Україною законодавства СОТ, як неможлива і пряма фінансова підтримка вітчизняних виробників легпрому);

2. Оптимізація митної та податкової політики держави (зменшення, відміна та уніфікація мит на імпорт сировини, матеріалів та обладнання, потрібних для виробництва товарів легпрому), боротьба з корупцією держслужбовців контролюючих органів – митниці, Санепідемслужби та ін.), введення «податкових канікул» для нових підприємств легпрому, забезпечення повернення ПДВ тощо;

3. Створення умов для відродження супутніх легкій промисловості галузей АПК – вирощування бавовни, льону та інших сільськогосподарських культур, що є сировиною для виробництва різних видів тканин, розведення гусені шовкопряду (зокрема, сприятливий клімат для цього в південних областях України, і там же є можливість використання альтернативних джерел енергії для виробництва кінцевої продукції легпрому, а також використання портів і морських шляхів сполучення для її доставки до кінцевого споживача, що надає умови для створення у даній місцевості кластерів легкої промисловості з повним циклом виробництва, які будуть характеризуватись зниженими витратами на виробництво та збут продукції);

4. Покращення інвестиційного клімату – головна умова розвитку легкої промисловості України, що передбачає модернізацію вітчизняного законодавства у напрямку створення гарантій для захисту прав іноземних

інвесторів, а також проведення широкомасштабних кампаній по спрощенню бюрократичних процедур для інвесторів, боротьбі з рейдерськими захопленнями бізнесу, зменшенню податкового навантаження та ін.

5. Сприяння покращенню іміджу професії (збільшення держзамовлення на відповідних фахівців у профільних ВУЗах, створення умов для підвищення заробітної плати на підприємствах галузі, надання фахівцям галузі права на пільгову пенсію, забезпечення виплат премій та інших додаткових виплат, а також соціальної допомоги працівникам галузі)

6. Заохочення підприємств до проведення інноваційної діяльності у різноманітних її формах, в тому числі і створення територіальних виробничо-збутових кластерів легкої промисловості, з відповідними податковими пільгами [18-24].

Прийняття 2 жовтня 2012 р. Закону про внесення змін до Земельного кодексу України відносно придбання права власності на землю (несільськогосподарського призначення), що перебуває в державній та комунальній власності, юридичними особами іноземного походження, на нашу думку, значно сприяє покращенню інвестиційного клімату в Україні шляхом уможливлення інвестування іноземними юридичними особами коштів у придбання земельних ділянок під господарські цілі, в тому числі, і під розміщення виробництва продукції легкої промисловості чи її збуту [25].

Висновки. В умовах СОТ можливості легкої промисловості України доведення самостійної зовнішньоекономічної діяльності залишаються невисокими, через спрощення умов до проникнення на український ринок іноземних імпортерів та неготовність наших товаровиробників до конкуренції з ними, через неефективну державну економічну, соціальну, митно-податкову, освітньо-наукову політику у відношенні підприємств легкої промисловості, через політичну нестабільність в країні та неспроможність держави забезпечити покращення інвестиційного клімату, через деформованість господарської та експортно-імпоротної структури економіки країни (майже повна відсутність внутрішнього виробництва великої частини сировини, матеріалів та обладнання для легкої промисловості) та через інші чинники, що негативно впливають на реалізацію експортного потенціалу галузі.

Створення механізму підвищення експортного потенціалу підприємств даної галузі за таких умов перетворюється на надзвичайно складне завдання, і стане предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Держстату України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. День легкої промисловості – свято чи похорони? // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrlegprom.org.ua/ua/golovni_podiii/2012/pres-konferencija_ukrlegpromu.html
3. Мазаракі А., Мельник Т., Ізовіт В. Легка промисловість України: стан, проблеми експорту та імпорту товарів / Мазаракі А., Мельник Т., Ізовіт В. //

- Вісник Київського національного торговельно-економічного університету, 2011. – № 3. – С. 5–13.
4. Нижник В.М., Шарко В.В. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств легкої промисловості / Нижник В.М., Шарко В.В. // Інноваційна економіка, 2012. – № 4. – С. 41–47.
  5. В Україні процвітає контрабанда та «сірий імпорт» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?v_ukrayini_protstvitye_kontrabanda_ta_siryi_import&objectId=144763
  6. China's Total Output Value of Light Industry Grew 17.67 Percent in H1 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cs.com.cn/english/ei/201208/t20120820_3461269.html
  7. Кросс-курс доллара США к китайському юаню Жэньминьби // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tursvodka.ru/information/exchange_rates/156/840/
  8. China becomes the world's largest exporter of textiles. WTO International Trade Statistics-2011, P. 56 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2011_e/its11_highlights2_e.pdf
  9. Потужний «дах» «легкого» бізнесу // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/POLITICS/potuzhniy_dah_legkogo_biznesu_-88006.html
  10. Енергоємність ВВП. Вільна інтернет-енциклопедія «Вікіпедія» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Енергоємність_ВВП
  11. Мазур І. Енергоємність валового внутрішнього продукту України: передумови зниження / Мазур І. // Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2012. – № 1. – С. 64–72.
  12. Рейтинг енергоефективності областей України, 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/media/report/pdf/Ukrainian_Energyefficiency_Index_Report_1.pdf
  13. Наукова та інноваційна діяльність в Україні (за 2011 р). Статистичний збірник, 2012 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/2012/09_2012/zb_nay_2011.zip
  14. Підсумки роботи промисловості України за січень-грудень 2010 та 2011 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_minstat_ukraini.html
  15. Ukraine: trade risks // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coface.eu/>
  16. Финансист Денис Чернышов: Украина не для слабых // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://smi.liga.net/articles/2012-10-02/7014188-finansist_denis_chernyshov_ukraina_ne_dlya_slabykh.htm
  17. Україна у цифрах. Статистичний збірник, 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publ1_u.htm

18. Мельник Т.М. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз / Мельник Т.М. // Міжнародна економічна політика: наук. журнал, 2009. – № 8–9. – С. 221–245.
19. Дружиніна В.В., Різніченко Л.В. Прогнозування експортного потенціалу машинобудівних підприємств з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності / Дружиніна В.В., Різніченко Л.В. // Актуальні проблеми економіки, 2010.– № 7 (109). – С. 246–252.
20. Гершуненко Ю.О. Порівняння середовища розвитку виробничо-експортного потенціалу України та торговельних партнерів / Гершуненко Ю.О. // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту, 2011. – № 3 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_3/NV-2011-V3_13.pdf
21. Гончар О.І., Кушнір Ю.О. Сучасний стан та тенденції розвитку експортного потенціалу України / Гончар О.І., Кушнір Ю.О. // Вісник Хмельницького національного університету, 2010. – № 6. – Т. 4. – С. 274–276.
22. Посторонко В.М. Тенденції розвитку підприємств легкої промисловості України / Посторонко В.М. // Вісник Житомирського державного технологічного університету, Серія «Економічні науки», 2012. – № 1 (59). – С. 188–191.
23. Адвокатова Н.О. Дослідження сучасного стану підприємств легкої промисловості України / Адвокатова Н.О. // Економічні інновації: збірник наукових праць, 2012. – № 47. – С. 5–14.
24. Нижник В.М., Пасічник І.В. Проблеми виходу інноваційних технологій підприємств легкої промисловості на зовнішній ринок / Нижник В.М., Пасічник І.В. // Вісник Хмельницького національного університету, 2012. – № 2. – Т. 3. – С. 199–203.
25. Верховная Рада разрешила иностранцам покупать украинскую землю // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/business/economics/1401869-verhovnaya-rada-razreshila-inostrancam-pokupat-ukrainskuyu-zemlyu>

Подано до редакції 17 жовтня 2012 року

Чубар М. М.

Проблемы и перспективы реализации экспортного потенциала предприятий лёгкой промышленности

В данной статье автор анализирует имеющиеся проблемы для предприятий-производителей продукции лёгкой промышленности Украины в отношении реализации их экспортного потенциала (как те, что должны быть решены государством, так и те, которые должны решаться на самом предприятии). Далее автор анализирует перспективы реализации экспортного потенциала предприятий лёгкой промышленности Украины.

Ключевые слова: экспортный потенциал предприятия, лёгкая промышленность, проблемы реализации экспортного потенциала, перспективы реализации экспортного потенциала.

Chubar M.M.

The problems and perspectives of implementation of export potential of the light industry enterprises

The author analyzes the problems of light industry products manufacturers in the context of the practical implementation of their export potential (both the problems needed to be carried out by the state government and the manufacturer). Hereinafter the author analyzes the prospects of the implementation of the export potential of the light industry enterprises of Ukraine.

Key words: *export potential of the enterprise, light industry, the problems of implementation of export potential, the perspectives of implementation of export potential.*

Чубар Максим Михайлович – аспірант кафедри міжнародних економічних відносин Хмельницького національного університету.

УДК 338.512

Шкварчук Л.О.

ПОДАТКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розкрито сутність податково-аналітичного підходу до управління витратами суб'єктів господарювання. Здійснено порівняння технологічних, соціальних та фінансових методів управління витратами. Визначено особливості оцінювання непродуктивних витрат підприємства на основі податкових різниць за центрами та часом їх виникнення. Сформовано засади реалізації податково-аналітичного підходу у практику сучасного менеджменту.

Ключові слова: управління витратами, податкова різниця, непродуктивні витрати, центр виникнення непродуктивних витрат.

Постановка проблеми. Формування ефективної науково-практичної концепції управління витратами суб'єктів господарювання залишається актуальним завданням економічної науки впродовж багатьох років. У міру активізації економічних відносин зростають вимоги до адаптивності та комплексності методів та моделей управління. Сучасний етап розвитку економіки характеризується загальними рецесійними процесами, що визначає зміну звичних для більшості вітчизняних підприємств умов господарювання, а, отже, вимагає розробки нових, адекватних потребам підходів до управління витратами.

Аналіз останніх досліджень. Питання забезпечення ефективного управління витратами суб'єктів господарювання піднімаються у працях провідних економістів і практиків. Дослідження різних аспектів цієї тематики характерне роботам О. Бланка, Ф. Бутинця, К. Друрі, Р. Купера, М. Пушкаря, Ю. Цал-Цалко та ін. Проте зміни середовища та умов ведення діяльності спонукає до пошуку нових методів управління, яким властива превентивна дія та високий рівень віддачі.

Мета статті. Метою статті є розроблення методологічних основ щодо управління витратами суб'єкту господарювання на основі податково-аналітичного підходу, яких характеризується універсальністю застосування та випереджаючими властивостями.

Виклад основного матеріалу. Величина витрат є непрямим показником успішності функціонування підприємства, адже на ринку в умовах конкуренції виживає лише той господарюючий суб'єкт, який здатен вести свою діяльність з порівняно меншими витратами. Із врахуванням цього, можна однозначно стверджувати, що у найзагальнішому вигляді метою управління витратами є пошук шляхів максимізації прибутку. Оскільки прибуток – це різниця між ціною реалізованої продукції та витратами на її виробництво й збут, то максимізувати прибуток можна шляхом зниження (мінімізації) витрат. В